НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРОСЛИХ
ВІДДІЛ ПЕДАГОГІЧНОЇ ЕСТЕТИКИ ТА ЕТИКИ

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНО-МИСТЕЦЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Збірник матеріалів

IX педагогічно–мистецьких читань

пам'яті професора О.П. Рудницької

Випуск 3

Чернівці
ЗЕЛЕНА БУКОВИНА
2011

УДК: 371.123:7
ББК: 74.202.5
П 24

Рекомендовано до друку
вченою радою Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих
НАПН України
(протокол № 9, від 01.11.2010р.)

Педагогічна майстерність як система професійно-мистецьких компетентностей: Зб. матеріалів IX Міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам'яті професора О.Н. Рудницької / гол. ред.: І.А. Зязюн. – Вип. 3 (7). – Чернівці: Зелена Буковина, 2011. – 640 с.
ISBN 978-966-8410-33-5

Головний редактор:
І.А. Зязюн, доктор філософських наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

Редакційна колегія:
Н.Г. Ничкало, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, перший заступник директора Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України;
Л.О. Хомич, доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України;
О.М. Отич, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу педагогічної естетики та етики Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України (заст. голов. ред.);
Т.П. Усатенко, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу виховних систем Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України;
О.М. Семеног, доктор педагогічних наук, професор, старший науковий співробітник відділу теорії та історії педагогічної майстерності Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

Відповідальний секретар:
Н.О. Філіпчук, кандидат педагогічних наук, науковий співробітник відділу педагогічної естетики та етики Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України (відповідальний секретар).

Рецензенти:
П.С. Миропольська, доктор педагогічних наук, професор, завідувач лабораторії естетичного виховання Інституту проблем виховання НАПН України;
М.М. Солдатенко, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу теорії та історії педагогічної майстерності Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

© Інститут педагогічної освіти
і освіти дорослих НАПН України,
2011

ISBN 978-966-8410-33-5

Информационно-аналитический журнал. – К.:АДЕФ – Украина, 2005. – №2. С. 66-68.

3. Кириак Костанди и художники-греки в Одессе. Одесса, 2002. Приложение.

4. Паньків Г. Художньо-професійна освіта в Одесі у 1920-1930-х роках. // Вісник Львівської академії мистецтв. – Львів, 1999. С. 163-164.

5. Порожнякова Н. К 145-летию Одесского художественного училища им. М. Б. Грекова. Ж. «Выставки Одессы». 2010, №10. С. 13-14.

6. Шистер А. Кириак Константинович Костанди. Л., 1975. С. 29.

УДК 378.147:78

І.М. Глазунова, м. Київ

ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗАГАЛЬНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

Приєднання України до Болонського процесу, а відтак до загальноєвропейського освітнього простору – загальна внутрішня потреба, зумовлена запитами ринку праці та загальносвітовими тенденціями розвитку освітньої діяльності. Багатоступенева система вищої освіти України, запроваджена законами України «Про освіту», «Про вищу освіту» та відповідними нормативними документами Кабінету Міністрів України і Міністерства освіти і науки України, загалом відповідає моделі, запропонованій країнами-учасницями Болонського процесу. Подальша модернізація вищої школи України зорієнтована на інтегрування національної системи вищої освіти до європейського освітнього та наукового простору, тому перед вищою мистецькою освітою стоїть важливе завдання – забезпечити перехід до модульно-рейтингової системи навчання.

Ключовою вимогою Болонської декларації 1999р. є запровадження Європейської кредитно-трансферної й акумулюючої системи (ECTS) як обов'язкової передумови для входження до європейського освітнього простору. (Нині це поняття визначається різними термінами: система кредитних одиниць, система кредитних заліків, система кредитних рівнів, система залікових одиниць, кредитно-модульна система, модульно-рейтингова система тощо).

Модульно-рейтингова система організації навчального процесу підготовки фахівців відкриває нові можливості в системі вищої педагогічної школи. Сучасні умови розвитку вищої, зокрема мистецької освіти, вимагають розробки нових підходів підготовки майбутніх учителів музики з урахуванням базових європейських освітніх стандартів. Система накопичення та передачі кредитів надає нові можливості тим, хто навчається. Зокрема, студенти можуть:

* переходити від вивчення однієї галузі знань до вивчення іншої всередині одного вищого навчального закладу;

* вивчати дисципліни інших вищих навчальних закладів у своїй країні або за рубежем;

* накопичувати кредити за попереднє навчання або навички, отримані як традиційним, так і нетрадиційним шляхом, через навчання на робочому місці (АРЕ – акредитація попереднього навчання методом експерименту);

* використовувати академічні кредити як кошти одержання звільнення від іспитів зарубіжних і вітчизняних професійних освітніх агентств, і навпаки;

* поєднувати навчання повного академічного дня з вечірнім навчанням;

* продовжувати навчання після перерви.

«...Принципи Болонського процесу передбачають використання системи залікових одиниць, яка покликана вирішити проблему порівняння освітніх програм, сприяти зростанню академічної мобільності. Система має забезпечити оціночними критеріями як результати навчання, так і його навантаження, що є досить актуальним під час переходу студента від одного вищого навчального закладу до іншого під час навчання. Це також дозволить зблизити національні освітні системи»[1, с.133].

Фактично ECTS – це єдина кредитна система, яку успішно протестували та використали у всій Європі. Її було розроблено у 1988 – 1995рр. у рамках міжнародної програми SOKRATES/ERASMUS та апробовано в 145 вузах Європи з дисциплін: бізнес адміністрування, хімія, історія, інженерна механіка та медицина. Її було рекомендовано Конференцією Ради Європи (Мальта, 1994).

У лютому 1999р. Європейською комісією було створено Робочу групу для вивчення можливості переходу від системи **«трансферу – передачі»** кредитів ECTS до системи їх **«нагромадження»** (ECA). В основу такої системи покладені наступні принципи:

- дотримання автономії країн і вищих навчальних закладів у галузі освітньої політики;
- міжнародна «прозорість» існуючих національних/регіональних освітніх систем і кваліфікацій;
- сумісність із будь-якою національною/регіональною освітньою системою, у якій може діяти або не діяти кредитна система;
- ECTS має застосовуватися до всіх видів програм і форм вищої освіти (денна, вечірня, заочна, дистанційна) й охоплювати такий вид навчання як навчання впродовж усього життя;
- використання існуючих механізмів системи ECTS: кредити, міжнародне перезарахування залікових кредитів, інформаційний пакет, реєстрація оцінки знань тощо;
- сумісність із загальноєвропейським «Додатком до дипломів», що пояснює та робить прозорими академічні та професійні кваліфікації вищої освіти.

Необхідність розробки та впровадження єдиної європейської системи пояснюється й тим, що в 1990-х роках майже всі країни, які входять до Ради

Європи, провели реформи своїх систем вищої освіти, запровадивши або систему кредитів ECTS, або власні системи, засновані на залікових кредитах.

Нині у світовій практиці вищої освіти використовують різноманітні системи залікових одиниць: **ECTS** (European Community Course Credit Transfer System) – **європейська система**, **ECA** (European Credit Accumulation) – **європейська система**, **USCS** (US Credit System) – **американська система**, **CATS** (Credit Accumulation and Transfer Schem|System) – **британська система**, **UCTS** (University Credit Transfer System) – **система країн Азії та бассейну Тихого океану**.

Сьогодні можна вже казати про стійкий розвиток ECTS як основного інструменту інтеграційного процесу в системі вищої школи країн Європейського Союзу та інших держав. Найбільш інтенсивно система ECTS використовується у Великобританії, Франції,Іспанії,Німеччині й Італії.

У кожній з цих країн щорічно відбувається понад 12тис. студентських обмінів лише всередині однієї країни. Австрія, Франція, Німеччина, Італія, Угорщина, Словаччина та інші країни об'єднали введення двох циклів навчання з одночасним обов'язковим введенням ECTS. Інші країни, особливо ті, які знаходяться в Північній Європі, мають власні системи кредитів, досить сумісні із системою ECTS.

Важливою складовою ECTS є система кредитів. « ECTS – кредити відображають обсяг робіт, кожного з необхідних компонентів програми (лекції, практична робота, семінари, консультації, виробнича практика і самостійна робота – в бібліотеці чи вдома, підготовка до екзаменів, їх складання, інші види діяльності, пов'язані з оцінюванням) відносно всього обсягу робіт, потрібного для закінчення повного року навчання. Вони базуються на повному навантаженні студента, а не обмежуються лише аудиторними годинами.»[1, с.140]. Студент, який набрав зазначену кількість кредит-годин, може отримати певний ступінь. Кредити та ступінь взаємозалежні. У середньому для отримання студентом однієї кредит-години потрібно не менше 40 годин роботи на факультеті, з якої третина часу відводиться на аудиторні заняття і 2/3 – на самостійну роботу.

У запровадженому в Україні експерименті , у якому беруть участь 59 вищих навчальних закладів (в тому числі НПУ ім. М.Драгоманова), кредити розглядають як своєрідну «ціну» дисципліни, і чим ближче її зміст до суті спеціальності, яку має набути випускник, тим вище її «вартість». Кредитно – модульну систему в Україні розглядають не тільки як основу всіх ланок вищої освіти: базової, повної, післядипломної, перепідготовки та підвищення кваліфікації, у тому числі в системі дистанційного навчання (де її застосування найбільш ефективне, оскільки пов'язано із специфічною системою контролю – тестуванням), а як і нову технологію організації навчального процесу, спрямовану на підвищення якості вищої освіти.

Модульно-рейтингова система навчання створює найкращі умови для диференційного підходу до розвитку особистісних якостей майбутнього вчителя музики, активізує вплив особистісне орієнтованих технологій навчання на якість та вдосконалення фахової підготовки студентів, що навчаються за

спеціальністю «Музичне мистецтво». Центром таких технологій вузівської освітньої системи є особистість студента, діяльність якого спрямована на самовдосконалення, саморозвиток.

Ступенева структура сучасної музично – педагогічної освіти створює передумови поетапної педагогічної діяльності, набуття фахових знань і вмінь на основі попередньо набутого досвіду та поступового їх удосконалення в процесі підвищення кваліфікаційного рівня

До педагогічних умов, які потребує модульно-рейтингова система навчання, ми віднесли: організацію діалогової взаємодії у навчально – виховному процесі, забезпечення психологічного комфорту для студента на заняттях з основного музичного інструменту, диференційний підхід до особистості майбутнього вчителя музики, її корекції в умовах вузівського навчання, створення можливостей для художньо – творчої самореалізації, самовдосконалення, саморозвитку студентів у процесі викладання мистецьких дисциплін. До необхідних педагогічних умов також можна віднести і цілеспрямований розвиток мотивації і вольових якостей студентів до процесу навчання, організацію навчання на основі доцільно відібраного теоретико – методичного матеріалу, активізацію виконавської діяльності студентів (художньо – творчий процес), що стимулює їх пізнавальний інтерес до музичного мистецтва і забезпечує продуктивність педагогічного мислення, орієнтацію студентів на самооцінку досягнутого рівня методичної компетентності.

Кредит-години вказують на структуру процесу навчання і відображають лише час, витрачений на певний предмет. Однак, вони не показують рівень знань студента. Різниця між успіхами студентів обумовлюється оцінкою. **Студент отримує кредит лише після успішного завершення навчальної дисципліни**. Донині у різних країнах Європи застосовуються свої, національні системи визначення трудомісткості роботи з освоєння навчального плану. В одному випадку це – академічні години. В іншому – астрономічні. Кредити ECTS слід призначати всім наявним розділам курсу, обов'язковим або факультативним; доцільно розподіляти кредити за принципом «від найбільшого до найменшого». Розподілення кредитів для індивідуальних блоків курсу на основі принципу «від найменшого до найбільшого» може збільшити кількість кредитів на рік.

Модулі ECTS як складові кредитно-модульної системи організації навчального процесу відображають змістовне наповнення кредиту. Модулі конструюються як системи навчальних елементів, поєднаних ознакою відповідності визначеному об'єкту професійної діяльності. Це частина кредитно-модульної програми навчання де курс навчання поділяється на однакові за розміром сегменти.

Серед суттєвих ознак модуля важливими є **рівень адаптованості елементів знань до суб'єктів навчання та спроможність їх засвоїти за виділений проміжок часу.** «Модульна навчальна технологія передбачає заміну семестрового екзаменаційного контролю модульним (за станом засвоєння логічно завершених частин навчального матеріалу), організацію засвоєння

визначених знань з дотриманням психолого – педагогічних (педагогічні умови) і кібернетичних вимог» [2, с.2 - 4]. Якщо кредитна частина навчальної системи забезпечує їй відкритість, прозорість, гнучність і демократичність, то модульність – створює студентам найбільш сприятливе поле для успішного і вчасного засвоєння обраних навчальних дисциплін у кредитних вимірах

Система ECTS базується на трьох ключових елементах:

- інформації (щодо навчальних програм і здобутків студентів);
- взаємній угоді (між закладами-партнерами та студентом);
- використанні кредитів ECTS (щоб визначити навчальне навантаження для студентів).

Ці елементи приводяться в дію через використання трьох основних документів:

*інформаційного пакета;

*навчального контракту між вищим навчальним закладом і студентом;

*переліку оцінок дисциплін.

Що стосується **основних умов використання ECTS,** особливу увагу слід зосередити на таких її ознаках: **1)** ECTS базується на тому, що навчальне навантаження студента денної форми навчання за один академічний рік вимірюється 60 кредитами. Обсяг робіт студентів становить переважно 36-40 тижнів на рік. У такому разі один кредит містить 25-30 робочих годин (аудиторних і позааудиторних), які має витратити студент для виконання необхідних вимог щодо результатів навчання. Обсяг робіт – це час, за який студент отримає необхідний результат навчання. Практично це означає, що один навчальний предмет потребує приблизно 150 год. витрат часу студента. Таким чином, в одному академічному році студент вивчає 10-12 навчальних дисциплін. **2)** Кредит підсумовує результат навчання. Але кредити в ECTS можна отримати тільки після закінчення відповідної роботи й оцінки здобутого результату. **3)** Розміщення кредитів ECTS протягом офіційного циклу програми навчання (перший рівень навчання становить 3- 4 роки, або 180-240 кредитів).**4)** Студентський обсяг робіт в ECTS містить час, проведений на лекціях, семінарах, час для самостійної роботи, підготовки для іспитів, їх складання тощо.**5)**Кредити поширюються на всі компоненти навчальної програми (модулі, курси, дисертаційні роботи). Вони відображають обсяг робіт кожного з необхідних компонентів програми відносно всього обсягу робіт, потрібного для закінчення повного року навчання.

Ще однією важливою складовою ECTS є «Додаток до диплома» – додатковий документ, який надають разом із дипломом про вищу освіту. Додаток до диплома забезпечує взаємозалік і керування академічними та професійними визнаннями кваліфікацій

Що до змістовної наповненості самих модулів, то, на нашу думку, треба обов'язково враховувати майбутню спеціалізацію студентів. Це стосується як змістовної наповненості модулів, так і строків та кількості їх проведення. Тільки тоді дійсно можна говорити о гуманізації, демократизації та розвитку особистості кожного студента у процесі навчання. Оскільки основною метою впровадження навчальної системи ECTS є створення європейського простору

вищої освіти як засобу підвищення мобільності та працевлаштованості студентів, тому, приймаючи основні вимоги Болонського процесу (єдиний додаток до диплому; двоступеневість освіти: бакалавр, магістр; система кредитів; якість освіти; усунення перешкод для вільного пересування студентів і викладачів), переконуємось, що кожна країна має можливість поглиблювати ці вимоги, залишаючись неповторною, унікальною в єдиному освітньому просторі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. М.Ф.Дмитриченко «Вища освіта і Болонський процес» - навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. Київ, «Знання України», 2006р.

2. Кредитно – модульна система підготовки фахівців у контексті Болонської декларації //Матеріали науково – практичного семінару – Львів, 2003.

3. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта – 24.04.- 1.05.2002р. №26.

4. Гуманітаризація загальної середньої освіти (С.У. Гончаренко, Ю.І.Мальований. – К.,1994р.).

5.П.І. Сікорський «Кредитно – модульна технологія навчання» - К.. Вид. Європейського університету, 2006р.

6. М.З.Згуровський «Стан та завдання вищої освіти України в контексті Болонського процесу». К., «Політехніка». 2004р.

УДК 37.036: 371.134: 7 (001.891.3.5)

Д.А. Отич, м. Київ

МИСТЕЦТВО В ОСВІТНІХ СИСТЕМАХ ЗАРУБІЖЖЯ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Підвищення соціокультурного та освітнього статусу мистецтва, зумовлене утвердженням науково-мистецької освітньої парадигми, створило підстави для перетворення його на важливу складову змісту освіти у країнах близького й далекого зарубіжжя. Посідаючи чільне місце серед інших дисциплін навчального плану, мистецькі дисципліни не протиставляються їм й не переводяться у ранг другорядних, як це мало не трапилося в Україні, а вивчаються як самостійні предмети, як види гурткової роботи або як художньо-естетична складова змісту інших навчальних дисциплін чи позанавчальної виховної діяльності. Педагоги середніх загальноосвітніх навчальних закладів вбачають у мистецтві природний шлях розвитку креативного мислення учнів [12, 17], відзначаючи його принципову роль не тільки у мистецькій діяльності, а й у формуванні досвіду конструктивного розв'язання особистістю проблемних навчальних та життєвих ситуацій. З метою підвищення ефективності навчання, виховання та розвитку творчого потенціалу школярів вченими-педагогами зарубіжних країн започатковано наукові розробки з проблеми використання